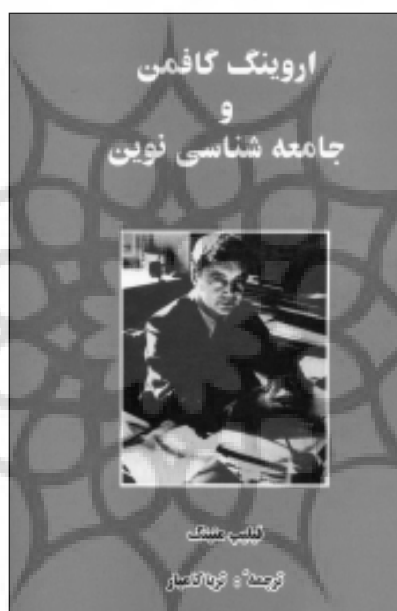

سهم گافمن در نظریه‌ی عام جامعه‌شناختی

○ اروینگ گافمن و جامعه‌شناسی نوین
○ فیلیپ مینینگ
○ ثریا کامیار
○ ناشر: مترجم
○ ۱۳۸۰

○ ثریا کامیار
مدرس دانشگاه پیام نور ورامین

اجتماعی سخن به میان می‌آید. به نظر گافمن قواعد نامشهودی در کنش متقابل چهره به چهره وجود دارند که بر رفتار ما حاکم هستند. او در این مبحث قوانین زندگی را به قوانین ترافیک تشبیه می‌کند و نظم اجتماعی را به عنوان مجموعه‌ی تنظیم‌کننده‌ی هنجارهای بنیادینی در نظر می‌گیرد که به قوانین ترافیک شباهت دارد. سپس به انواع قواعد اشاره می‌شود. گافمن معتقد بود که رفتارها از مجموعه‌ای اصول تعاملی سرچشمه می‌گیرند. او این اصول تعاملی یا فرضیات زیربنایی را مشخص ساخت و آن را طرح SIAC نام نهاد. البته گافمن یادآور می‌شود که پیش فرضی به نام «شرط فصاحت» وجود دارد که زیربنای این فرضیات زیربنایی است. این شرط به رابطه بین زبان و کنش متقابل اجتماعی اشاره دارد و واحد تحلیل را «سخن» قرار می‌دهد. فصل پنجم کتاب به جامعه‌شناسی انحراف و انطباق گافمن مربوط می‌شود و شامل دو بحث

صاحب پمپ‌بنزین بودند و یا آن را در اجاره داشتند) بررسی کرد. وی در رساله‌ی رفتار ارتباطی به مطالعه‌ی کنش متقابل چهره به چهره در یک اجتماع کشاورزی در جزیره‌ی کوچکی در نزدیکی ساحل اسکاتلند پرداخت و شیوه‌هایی که جزیره‌نشینان، اطلاعات را فاش و یا از یکدیگر پنهان می‌کردند بررسی کرد. گافمن در دیدگاه نمایشی، جهان را به مثابه یک صحنه‌ی تئاتر در نظر می‌گیرد و ویژگی‌های نمایش (جلوی صحنه، پشت صحنه و...) را به دنیای وسیع‌تر تعمیم می‌دهد.

مینینگ در فصل سوم به نظریه‌ی بازی می‌پردازد. در اینجا گافمن زندگی اجتماعی را به مثابه یک بازی در نظر می‌گیرد. سپس به انواع بازی‌ها از نظر توماس شیلینگ اشاره می‌کند و رابطه‌ی بین انواع بازی‌ها و زندگی روزانه را مشخص می‌کند. در فصل چهارم از اعتماد و قواعد کنش متقابل

فیلیپ مینینگ در کتاب اروینگ گافمن و جامعه‌شناسی نوین^۱ با استفاده از رساله‌های دکتری و فوق‌لیسانس، کتاب‌ها و مقاله‌های گافمن به توضیح نظریات او پرداخته است. در فصل اول کتاب، شرح مختصری از کلیه‌ی عقاید، نظریه‌ها و روش‌های گافمن ذکر شده است. گافمن سال‌های متمادی سعی نمود تا یک نظریه‌ی کنش متقابل چهره به چهره‌ی عمومی تنظیم کند. گافمن خود می‌گوید: «روی سخن من نه با ساختار زندگی اجتماعی بلکه به ساختار تجربه‌ی شخصی افراد در هر لحظه از زندگی اجتماعی‌شان است.»

فصل دوم کتاب به موضوع رساله‌ی فوق‌لیسانس گافمن، «مأمور پمپ‌بنزین»، موضوع رساله‌ی دکتریش، «رفتار ارتباطی در جزیره‌ی دیکسون» و نظریه‌ی نمایشی او اختصاص دارد. گافمن در اثر «مأمور پمپ‌بنزین» آرمان‌ها و حرمان‌های کارکنان پمپ‌بنزین را (افرادی که

گافمن تحلیل چهارچوب را بررسی سازمان تجربه،
و چهارچوب را اصل سازماندهی که موقعیت را تعریف می کند،
وصف کرده است

باید فراتر از کنش متقابل چهره به چهره را توضیح دهد
و بنابراین کار گافمن
فقط می تواند یک عامل
در میان عوامل متعدد مؤثر در این طرح باشد

سهم گافمن در نظریه جامعه‌شناختی عام بحث شده است. در زندگی روزانه افراد از قوانینی پیروی می‌کنند که رفتارشان را کنترل یا محدود می‌سازد، مثل ایستادن ماشین‌ها جلوی چراغ قرمز. بنابراین نمودهای ظاهری را باید محصول قوانین بنیادین پنداشت. به نظر گافمن عوامل بنیادینی برای نظم کنش متقابل وجود دارند و آنها را تحت عنوان واحدهای اساسی کنش متقابل چهره به چهره قرار می‌دهد. به نظر مینینگ یک نظریه یا پارادایم عام برای جامعه‌شناسی باید فراتر از کنش متقابل چهره به چهره را توضیح دهد و بنابراین کار گافمن فقط می‌تواند یک عامل در میان عوامل متعدد مؤثر در این طرح باشد. تنها تلاش پایدار جهت ساختن چنین نظریه‌ای با استفاده از کار گافمن، نظریه ساختاربنندی گیدنز است. گیدنز اشاره می‌کند که کار گافمن ممکن است بسیار مهم‌تر از آن باشد که خود او می‌پندارد. مینینگ می‌گوید اگر قرار باشد گیدنز در ایجاد یک نظریه‌ی عام توفیق حاصل کند، گافمن به عنوان بنیانگذار یک پارادایم عام که جامعه‌شناسی نوین، مشتاقانه در انتظار آن است، مرجع خوبی خواهد بود.

پانوش:

۱- Erving Goffman And Modern Sociology,
Philip Maning, Polity Press, ۱۹۹۲

موضوعات مورد نظرش را توصیف کرده است. استعاره‌های نمایش، بازی و نوشتار سه نوع اصلی استعاره‌های او هستند. منظور گافمن از مشاهده‌ی نامنظم، یادداشت‌برداری از همه‌ی چیزهایی است که مشاهده می‌کنیم. با یادداشت‌برداری از جریان‌های اجتماعی می‌توان به تبیین دست زده، جنبه‌های خاصی از کنش متقابل اجتماعی را انتخاب و بر آن تاکید کرد. مشاهده‌ی منظم شامل جمع‌آوری اطلاعات و همچنین مدیریت اطلاعات می‌باشد. جمع‌آوری اطلاعات به داده‌های مردم‌نگارانه مربوط می‌شود و مشاهده‌ی مشارکتی را دربرمی‌گیرد. مدیریت اطلاعات به کاربرد یادداشت‌های میدانی مربوط است. هدف کلی گافمن در این قسمت تبدیل کردن مردم‌نگاری‌های مکانی به مردم‌نگاری‌های مفهومی بود. مثلاً در کتاب تیمارستانها منابع اطلاعاتی کمی وجود دارد اما نتیجه‌ی آن نوعی مردم‌نگاری است که به محل خاصی مربوط نیست و هدف آن فهم فرهنگ بیماران روانی است. هدف مردم‌نگار باید ارائه‌ی تفسیر جزء به جزء از یک گروه خاص و سپس به‌وجود آوردن چهارچوبی برای آن باشد. کتاب تیمارستانها یک الگوی نمونه از این رویکرد مردم‌نگارانه است.

در فصل هشتم کتاب، از قواعد زندگی روزانه، واحدهای اساسی کنش متقابل چهره به چهره و

نگ و بیماری روانی است. گافمن می‌گوید ننگ هر آن چیزی است که ما را بی‌اعتبار سازد و غالباً یک شکست اخلاقی بنیادین است که می‌تواند به طور عمیق بی‌اعتبارکننده باشد. به نظر او بیماران روانی به هیچ عنوان بیماری جسمانی ندارند و مشکل آنها فقط نقض قوانین عمومی مربوط به رفتار شایسته در مکان‌های عمومی است.

در فصل ششم کتاب، نظریه‌ی چهارچوب ارائه می‌گردد. به نظر گافمن اگر بخواهیم موضوعات روزانه را بهتر درک کنیم باید چهارچوبی دور آنها قرار دهیم. چهارچوب‌ها به ما کمک می‌کنند تا موقعیت‌هایی را که در آن قرار داریم تعریف کنیم. گافمن تحلیل چهارچوب را بررسی سازمان تجربه، و چهارچوب را اصل سازماندهی که موقعیت را تعریف می‌کند، وصف کرده است. او واحد تحلیل را در اینجا «قطعه کنش» قرار می‌دهد که یک بخش اختیاری از فعالیت مداوم است که در معرض تحلیل چهارچوب قرار می‌گیرد. به نظر گافمن کنش متقابل اجتماعی به وسیله‌ی چهارچوب‌ها معنادار می‌شود.

فصل هفتم روش‌هایی را که گافمن استفاده کرده است، توضیح می‌دهد. سه روش در کار گافمن عبارتند از: استعاره، مشاهده‌ی نامنظم و مشاهده‌ی منظم. در سراسر آثار گافمن مثال‌ها، تشبیهات و استعاره‌هایی به چشم می‌خورد که به وسیله‌ی آنها